

ÁTÍRT ÓMAGYAR DÖN-ROVÁSOK /2. rész/

Az előző részben¹⁴ Majak vára javított *ómagyar* Don rovásait tárgyaltam. Most Kizlaszov visszamaradt három (D 7–D 9.) Don feliratának – a 2015. évi „Novocserkaszkzi rovás emlékeink”¹⁵ (két kulcsának) és a Kermen–Tolga kurgánból előkerült rovástörödékek¹ – aktuálisan átírt megfejtését ismertetem, az előzőekben közöltek szerint.

D 7. Szalszk–Caricin felirat¹⁰

A szűkszavú közlés szerint: 1909-ben a Szalszk–Caricin vasútvonal építése során véletlen leletként találták (pontos helye nem ismert) azt az égetett agyagedényt, amelynek oldalán enyhén ívelt sorban 18 rováskarakter látható. A méretek nincsenek megadva, korát: 8–10. század közé becsülték. Publikációk és az olvasási kísérletek felsorolva.

Tulajdonképpen ez a D 7. felirat Vékony Gábor: „A novočerkasski kulacsfelirat” című írása nyomán vált hazai körökben ismertté. (Vékony 2004, 243–252)

Írásából én is átvettem a lelet-, az orosz olvasási kísérletek ismertetését, és kivonatosan az *általa* összeválogatott türk, kazár, baskír, nagyszentmiklósi hangzókból interpretált (értelmező, magyarázó) olvasatát, aminek levezetését is tanulságos megismerni.

»A kétfülű kulacs egyik oldala lapos, a másik domború, kőbordákkal díszített. Testének szélessége nem haladja meg a 8 cm-t, átmérője pedig a 30–35 cm-t.^{1/243} Domború felén, a jobb oldali fül alatt rovásfelirat található.^{3/243} A felirat megfejtését többen a türk rovásírás segítségével kísérelték meg. Bernštam olvasata: ‘Umu Ačy Antu tekintélyes ant követ, (aki) a kettős falú (második) városban (Sarkelban?) él’, Räsänené: ‘olcsó, gyöngé, rossz ezüst (van)’^{4/243} mindkettő türk nyelven. Turčaninovnak kaszog, ... Figurovszkijnak glagolita az „olvasata”. Ščerbak a türk rovásírás és Németh Gy. nagyszentmiklósi olvasatai alapján kísérletezett: *(e)lč(i) j(e)mä ata(ä)č j(e)mä b(u)qa (ü)č(ä)v(i)* Elči és Ata-áč Buqa – (ök) hárman.^{6/243} (A hivatkozások kiemelve.)

„Tény, hogy a kazáriai rovásírásnak sok kapcsolata van a nagyszentmiklósi írással, nem véletlen, hogy Ščerbak és Klaštornyj is ennek segítségével próbálkozott.”

Vékony is a nagyszentmiklósi olvasata ismeretében indít:

$$a, \dots d, . d, \dots d, v \dots n'$$

Ebből kiindulva kereste a nyelvtani és lehetséges nyelvi összefüggéseket, az ismétlődő végződésekre. „Ez az ismétlődés ugyanis olyan nyelvre enged következtetni – *irja* –, amelyben az igeragok és a birtokos személyragok azonosak a személyes névmásokkal, illetve azokból származnak. ... A szóvégi -d egyébként is elsősorban a magyart tehetné gyanússá (iszod), erről azonban a személyes névmás más alakja miatt le kell mondanunk. Hasonló okok zárják ki a többi (esetleg számításba jövő) finnugor nyelvet is. ... Ščerbak szerint a kazáriai rovásfeliratok elterjedési területén a kazárok, alánok, cserkeszek, bolgárok, magyarok és „kazár besenyők” éltek.^{1/246} Ezek közül a feliratok a bolgárokhoz, besenyőkhöz, kazárokhoz, a „kazár besenyőkhöz” és a magyarokhoz kapcsolhatók csak szerinte.”^{2/246}

Nos Ščerbak érvei ellenére, Vékony szerint: „csak valamilyen török nyelvvel számolhatunk.”

Ennek megfelelően kereste és vezette le az ótörök, bolgár, baskír, csuvas stb. nyelvekre hivatkozott magyarázatait, ... miszerint a kulacs felirata az alábbi formában olvasandó:

$$a! \text{ iŝirmiđ biđ iŝirmiđ voŝadan}$$

$$'Ó, iszunk mi, iszunk (e) vosából!'$$

Meg is állapítja, hogy „Feliratunk Kazária (egyik) török nyelvének első olvasott emléke. Jelentőségét (amennyiben kiindulópont a további feliratok vizsgálatánál) azon tény megállapítása adja, hogy a kazáriai rovásírás mintegy átmenetet képez a Kárpát-medencei és a türk között.”

Úgy gondolom, Vékony „összehozott” etimológiás olvasata nem fogadható el. Egyrészt, mert nem sok kísérletet tesz a magyar olvashatóság érdekében (pedig erre Ščerbak figyelmeztet), másrészt meg régóta az a véleményem, hogy a „*vosa ~ vošo/u ~ vašä* „ vándorszós italnév meghatározása itt is, és Nagyszentmiklóson is helytelen! De logikátlannak tűnik az is, hogy egy ilyen rövid olvasatban, két azonos alakú szó karakter *változatlan* jelentéssel ismétlődjön!«

14. Delibeli József: *Átírt ómagyar Don-rovásaink /1. rész/*. www.leventevezer.extra.hu/Atirtam.pdf (2022. 09. 16.)

15. Delibeli József: *Novocserkaszkzi rovás emlékeink*. www.leventevezer.extra.hu/Kulacsfeliratok.pdf (2015. II. n. év)

„[Ezek után a kulacs feliratát megkísérlem az általam akkor ismert „kazáriai” hun–magyar és a székely–magyar rovásbetűkkel olvasni.

A Vékony által közölt jelsort két helyen javítottam. Az első rovásjel Artamanovnál: -Y-, *nála* -ŋ- alakú, pedig rá hivatkozik. A 3. és 9. jel egyforma, valószínű könyvében a 9. jel csak nyomdahiba miatt nem egyezik a 3.-kal. Az első jel fölötti szóelválasztó pontot én mellette jelöltem.

A módosított felirat:

Ÿ () Y Ÿ ʎ • > ○ ✎ Y • > ʎ • > ○ ✎ Y • Y
16 15 14 13 12 11 10 9 8 7 6 5 4 3 2 1

... Így a felirat betűsora már teljes:

L • S R-L-K M A • T A • S R-L-K M A • B K S D K-I
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16

hangzósítva:

eL • SeReL KoMA • oTA • SiRLaKoMA • BéKéS iD KI

vagyis:

El, sörrel koma, ott a sírlakoma békés, idd ki!

archaikus olvasatot kapjuk.

Az első rovásjel helyes -l- hangértékét visszaigazolja, a hármás ligatúra -l- jele is. Némi magyarázatra szorul az „ota”. Detre Csaba nyelvi tanulmánya alapján hun névmás: az (ott távol) jelentéssel.¹¹ Az í betű természetesen a veláris: (ʎ). Ezek szerint a kétfülű agyag kulacsot sörrel töltve teheték a távozó halott koma mellé, hogy a békés túlvilági lakomáján legyen mit innia. Mivel az írást utólag karcolták a kulacsra, talán még azt is feltételezhetjük, hogy saját sörös kulacsával küldik a másvilágra; e biztató *magyar nyelven rótt* útravalóval.

Kora alapján (8–10. század), és ismeretlen lelőhelye ellenére valószínűsíthetjük, hogy a kulacs valamikori magyar szállásterületről kerülhetett elő. A felirat mégsem valamelyik török nyelven íródott mint Vékony vélte; hanem *magyarul!* Sajnálatos, hogy a meghatározó rovásjeleket, a magyar nyelvet figyelmen kívül hagyva, helytelenül azonosította; s így a divattá vált, ha nem magyar, akkor csak valamilyen; türk, ótörök, bolgár, csuvas-szemlélet egyik elismert követőjévé vált!^{15]}

**

Először, Vékony öncélú karakterei alapján, átírom korábbi olvasatomat::

- Megfelelnek az 1. (²l), a 4. és 10. (²m), de (ⁿ⁻²m³) is lehet, a 12. [b/v] helyesen (¹b), a 13. (²k), a 15. (¹d), valamint a 16. (¹k-i/ü) karakterek.
- A 2., 8. és 14. korábbi [cs] jelet Vékony levezetése alapján fogadtam el [*s/š jele a türk -ič, č, illetve a székely zs jel rokona, közöttük világos leszármazási kapcsolat áll fenn.*]⁷ A D 14. feliratban már (²l³-sz)-²l és (²t³-sz)-²l ligatúrának bizonyult. Most újként áll elő az (²l³-sz)-²t és a (²t³-sz)-²t.
- Az 5., 7. és 11. jelnél még felmerülhet, hogy az (a/á) vagy az újabb (L) betű jele-e?
- Úgyszintén a 6.-nál a (¹t) vagy az (L-²k) és (L-¹d), próbáljuk ki őket.
- A 3. és 9. összetett [r-l-k] karaktert javítani kell. A ✎ karakterben több rovásjel is felismerhető, szólóként az l (sz), a < (¹d), a × (²d), a ʎ (²k vagy ö); a fejen álló ʎ (²l*) és a ʎ (²t/²l/i/ü)*, de még az (sz-¹t) ligatúra is szóba jöhet. A keresztező picit vonalka azt jelentheti, hogy ezt a mellékjelet kétszer kell figyelembe venni. Megjelölöm a ʎ + × + l (^{sz-2}d-(^{sz-2}t*), valamint az ʎ + ʎ + < + l ^{sz-1}d-²k-(^{sz-2}t*) ligatúrákat, az -sz- a k-fővonala. (A megjelölt kivételével a többi mellékjel csak egyszer lett felhasználva)

Két új betűsorban az ismertek *dőlten*, a billegő pirossal jelölve:

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11
(²L) • (²T³-SZ)-²L (SZ-²D-SZ-²L) (²M-N³) L • (L-¹D) L • (²L³-SZ)-²T (SZ-¹D-²K-²T*) (N-²M³) L •
A ¹T Á A
(¹B) (²K) (²T³-SZ)-²T (¹D) (¹K-I/Ü)
12 13 14 15 16

Az egy és kéthangú egy-szótagú gyökjelek hangzósítva:

Lé • Le/SZ iT SZo/Dé áSZ eL/éM iN/áL • aL/áD áL • SZ/oL/T oSZ/aD Ki iT N/eM áL •
iN/A iT/A; A/D/Á Né/M/A

Bu Kö/Ti SZo/iT iD K/I

Mai nyelvünk szerint:

Lé • lesz itt szódé, állsz elem innál • alád áll • szól(i)t osszad, ki itt nem áll •
bú köti szóit, idd ki!

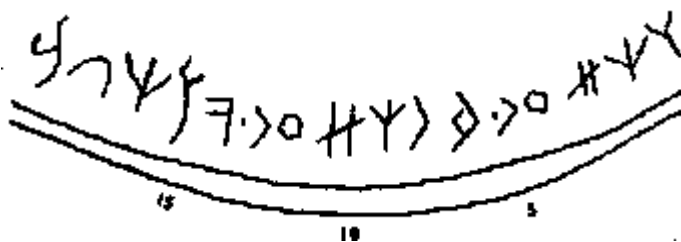
A másik olvasat:

Lé • lesz itt szódé, állsz elem inna • ittá; adná • szol(i)t osszad, ki itt néma • bú köti szóit, idd ki!

Az első felirathoz: az **alád áll** képletesen értendő, hiszen abból a szűk nyaka miatt, állva célszerűbb az italt „felhajtani.” Az **osszad** jelentheti, add körbe, **ki itt nem áll** az ül, mert szavát bú köti, szótlán, ezért igyál!

A második olvasatnál kipróbáltam (a talán még billegő, együtt élő) 5., 7. és 11. (a/á) és a 6. (t) rovásjeleket. A 6–7. karakterre kapott **ittá** szó ugyan érthető **inná**, de értelmileg sántít az előtte álló **inna** szó után. Azt hiszem, a korábbi δ (t) rovásjelet véglegesen törölhetjük az *ómagyar* jelek közül. Már csak azért is, mert az aL/áD áL betűsorába behelyettesítve az a/á-t, az A/D/Á ~ **adná** -val is érthető a felirat. Az δ (a/á) és az (L) jel esetén még fennállhatott az egyidejű használat!

Kizlaszov közli M. M. Artamonov és A. A. Miller rajzát is:¹⁰

Láthatóan a 3., 9., 12. esetleg a 15. jel eltér Vékonyétól, a 4.-t és 10.-t szögletes rajza ellenére is kör alakúnak tekintem. Az új karakterek feloldása:

- a 3. és 9. jelentheti az $\dagger + \swarrow + \uparrow$ (i-¹r-²d) ligatúrát, de a 3.-ra $\dagger + \swarrow + \uparrow$ (²t³-sz)-¹r-²d lesz megfelelő, a 9.-re pedig a (²t³-sz)-¹r-¹t összevonás azzal, hogy az egy vonalas -r- az előtte utána álló mellékvonalak között áll, egyező a középső \mathbb{H} 'r-hez húzott „külső” jelekkel is.
- a 12. jel az egy vonalas – (¹r) és \uparrow (¹b) összevonása (¹b-¹r), de értelmezhető a $\uparrow + \uparrow$ (²j-¹b) változat is, a mellékjelek az r-hez, ill. a j-hez igazodnak.
- A 15. jel (a kép számozása hibás!) is ligatúra a $\cap + \frown$ (n-¹d), a széthúzott d-szárai között felül a vízszintes -n- rovásjel. Párhuzama az SE 1. és SE 3. (Kara Üs) „Közép-ázsiai rovások” feliratban. (Delibeli 2018)

A felirat meghatározott új karaktereit egészítsük ki a *dölt* ismertekkel:

$${}^2L ({}^2T^3-SZ)-{}^2L ({}^2T^3-SZ)-{}^1R-{}^2D ({}^2M-E/O) L \cdot (L-{}^1D) L ({}^2T^3-SZ)-{}^2T ({}^2T^3-SZ)-{}^1R-{}^1T {}^2M L \cdot$$

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11

$$({}^1B-{}^1R) ({}^2K) ({}^2L^3-SZ)-{}^2T (N-{}^1D) ({}^1K-I)$$

12 13 14 15 16

Az egy és kéthangú egy-szótagú gyökjelek hangzósítva:

Le/SZ iT Lé iD uR SZ/oT eM/E/L • Lá/D áL/iT SZ/éT oSZ/T áR/T Mi áL •

Bo/Ra Ké/SZ/üL/Té Ne iD K/I

Mai nyelvünk szerint:

Lesz itt lé idd, úr szót emel • lád állít, szét oszt árt mi áll, • Borra készülté, ne idd ki!

Cz-F: ÁLLIT (áll-ít) áth. 4) valamit határozottan mond, erősít. A **mi áll** értelme, ami igaz is.

A *Szerző* közli Bajcsorov feliratát,

és annak türk nyelvű – B(i)cs (i)k umucs bit(i)k u (e)n ecsece, azaz *vésett felirat-remény felirata*. Ez az *otthonhoz* (= *szálláshoz tartozik*) – olvasatát, mely ugyancsak kétséggel fogadható, mivel némelyik jele nem is található a türk ábécében.¹⁶

16. <https://s155239215.onlinehome.us/turkic/31Alphabet/Table1En.htm>

Megszámoltam az eltérőket, és megpróbálom értelmezni az újabbakat az *ómagyar* jelekkel.

- Az 1. jel [fejen álló kurzív türk b²?] alakjában felismerhető felül a kikalakú ^v (2^v), alatt a hozzá igazodó „csepp-alakú” (2^m) jel vagy változata, de jelen lehet a X (2^d) is, aminek alsó szárvégét felülről nézve az $_$ (e/o) vagy az (n³) rovásjel zárja le. Értő esélye a $\bigcirc + \succ + \vee$ (2^v-n-2^m³) vagy a $_ + X$ (2^d-e/o/n³) összevonásnak lehet.
- A 3. és 9. karakter még türkként is értelmetlen (nem ismer ligatúrát). [Megpróbáltam Bajcsorov *u-m-u-cs* olvasatát a türk jelekből összeállítani ($\succ + \wp + \succ + \Upsilon^*$) hát?... nem látom be hogyan jött ki?]. Saját olvasata sem támasztja alá rajzjelét, vagy mindenki igazított akinek volt olvasata? Lehetne értelmezni a karaktert az *ómagyar* jelekkel, de nem teszem mivel a 12. jel amúgy is kétséges. Inkább maradok az előző orosz felirat 3. és 9. bevált betűsoránál.
- A 4. és 10. jel ha valós, az a türk \diamond (ń) betűjele lenne, amit figyelembe sem vett. Kiprobálom az *ómagyar* (2^k) jelet.
- A 11. jel az (n).
- A 12. kusza alakú jel sem türk-, sem az *ómagyar* rovással nem igazolható, marad az előbbi.
- A 15. ligatúraként az $\acute{I} + \succ$ (n-i³) lesz, az előző (n-1^d) helyett.
- A 16. karakter feloldható az $_ + \vdash + \succ$ (n-2^d³-i/ü) ligatúraként, az előző (1^k-i).

Bajcsorov 3., 9. és 12. jele véglegesen elvethető. A felirat (1., 4., 10., 11., 15. és 16.) karaktereit kipótolom az előző feliratok azonos jeleiből:

(²V-N-²M³) (²L³-SZ)-²T (²T³-SZ)-¹R-²D ²K L (L-¹D) L (²T³-SZ)-²T (²T³-SZ)-¹R-²D
 1 2 3 4 5 6 7 8 9
²K (N) (¹B-¹R) ²K (²T³-SZ)-²L (N-I³) (N-²D³-Ü)
 10 11 12 13 14 15 16

Az egy és kéthangú egy-szótagú gyökjelek hangzósítása:

Ve/Ni eM/iT üSZ Le De Ro/SZ iT Ki áL aL/áD áL/iT SZ/éT oSZ/T uR iD

Ki/Né Bu/Ra Kö Le/SZ/ iT iN/I N/eD/Ü

Azaz mai nyelvünk szerint:

**Venni, emitt ülsz le, de rossz itt, ki áll alád állít, szét oszt úr idd,
 kinél búra kell, lesz itt inni nedű!**

Cz-F. szerint: EMITT (em-itt) időhatározó. A **ki áll alád**, mint az első feliratnál, képletesen.

Mindhárom kulcsfelirat magyar szövege a kulacs tartalmának kiürítésével kapcsolatos, közel azonos értelmű – állva illik felhajtani, nézd inna, ráadásul meg még ül is, búra lesz itt nedű... – csak nyelvünkön érthető meg!

Láttunk 7 szerzőtől hétféle, merően eltérő, türk nyelvű szöveget, az alánt és cserkeszt már nem is említve. Mindez arra utal, hogy az oroszok és Vékony nyelvpróbálkozásai is azért sikertelenek, mert az *ómagyar rovásjeleket illetéktelen nyelvre* akarták felhasználni!

*

D 8. Krivjanszkoje felirat¹⁰

Szintén véletlen leletként került elő 1942-ben a Don melletti Sztanica Krivjanszkoje közelében, védelmi erődítmények építése során. A kerámia kulacs egyik oldalán ívszerűen 30 rováskarakter látható. Méretek nincsenek közölve, kora: 8–10 század. A novocserkaszki múzeumban található.

Kizlaszov két publikációt említ, valamint megad két orosz szerzőt (Scserbak, Turcsanyinov), akiknek olvasási kísérlete van. Egyedül Bajcsorov átírását – En ecse un ese dj(a)say o (e)bde us djeedjag(y)ng (a)rakd [(a)ragdy] ics, és – A ház lakója (páholy), ez a szentély-otthon (páholy). Ebben a házban élve az utolsó íz az araka. Ital! –, fordítását közli.

Hasonlóan az előzőhöz ezzel a felirattal is, és az orosz olvasási kísérletekkel Vékony Gábor foglalkozott behatóan „A staninca Krivjanskaja-i kulcsa felirata” című írásában. (Vékony 2004, 253–266)

(A kulacs Vékony orosz- és Bakay Kornél novocserkaszki kulacs⁴ nevével is ismert.)

A továbbiak írásából:

»Egyik oldala lapos, másik domború. Kétfülű, hosszabb, ívelődő nyakkal, hiányos tölcseres peremrésszel. A domború oldalra barnásvörös festékkel koncentrikus köröket, s ehhez csatlakozó szabálytalan félköríveket festettek.^{2/253} Szájrésze alatt 29 [30] jelből álló bekarcolt felirat látható.^{3/253}

„A felirat olvasatát először A. M. Ščerbak kísérelte meg:^{4/253}

[bq-]qīmi(z) [äš] qīmiz üšä bädük avīziqa... tuldīra ič
...kumis... kumiszt e nagy nyílásba... öntve (töltve), igyál!

Ezzel az olvasattal felesleges foglalkoznunk.

Nem járunk persze jobban Turčaninov olvasatával sem, aki balról jobbra olvasta:

x^cumigqan zāj^c Lājuk zauə Kuuāj l'aⁿ 'bk l'a^{nc}p^c a
'Kuu nemzetségbeli Lγjuk harcós korsója, (aki) híres volt.'

Vékony mindkettőjük olvasatát helyteleníti.

Az eredetihez hű, interpunktált (tagolt) rajzát G. F. Turčaninov közölte,^{5/253} amit aztán olvasata érdekében át is írt (pirossal megjelöltem), lásd i. m. 253.

Υ Χ Ψ ϕ ϑ : √ ∞ ∫ • ∫ ∞ ∩ > : √ X ∞ • > ∩ ∞ ∫ ∞ • ∫ ∩ ∫ ∩ ∫ ∩
30 29 28 27 26 25 24 23 22 21 20 19 18 17 16 15 14 13 12 11 10 9 8 7 6 5 4 3 2 1

A ligatúrák figyelembe vételével olvasatunk a következő:

vo . odanu, δv, u, danu, . . . δ, in/ni . . , etc.

„Ennyiből is egyértelmű, hogy ez a felirat nem lehet török ... világos és egyértelmű összet (~ alán) olvasati lehetőségünk van: vo.odanu δəv u danu... / ‘vo.o-víz tiéd, víz...’ danu, a mai osz. don ‘folyó, víz’ jelentésű.” Majd hosszas fejtegetéseken keresztül eljut oda, hogy „Feliratunk danu-ja tehát az alán víz... lentebb: a vo.o-danu... nem feltétlenül valamilyen vizet jelöl, jelölhet másfajta folyadékot, italt is. Ebben az esetben kézenfekvő ugyanarra a folyadékra gondolnunk, amelyet a nagyszentmiklósi feliraton ismertünk meg m. vosa, szl. vaša alakban, s amelyik a novočerkasski kulacs feliratának török szövegében voša formában kerül elének. Ekkor az első szót vošo/u-danu-nak olvashatnánk, s a danu-t itálnak értelmeznénk.”

Nos, akkor most álljunk meg, mert a továbbiak során nem kívánom; Vékony négy oldalon át tartó víz és ital fejtegetéseit, magyarázatait, feltételezéseit ismertetni, azon kívül, hogy közlöm a kulacs feliratának Átala „meghatározott” teljes szövegét:

vošudanu δav ū. danu čariδ niuzag. δaxičan Uačag bafista-a
‘ „vosu” -ital tiéd. (ez az) ital éltesse (az) ivót. Teneked (magadnak) Uačag írta be ezt’

Mint mondja: „Maga a szöveg nem kíván különösebb magyarázatot. E kulacsfelirat egyértelműen bizonyítja, hogy Kazáriában a rovásírást nemcsak török nyelvű népek használták, ezért nem érthetünk egyet Ščerbakkal, aki az alánokat és a cserkeszeket (kasszogok) kizárja a rovásírást használó népek közül.”^{1/266}«

Ezek után következne előző írásom, hun–magyar rovásjeleivel a kulacsfelirat magyar nyelvű levezetésének ismertetése, amit most sem teszek meg, csak a lecsereleendő olvasatot adom meg. Be kellett látnom, hogy Vékony, Turcsanyinov és Pletnyeva egyedi jelsorai ezekkel a rovásjelekkel külön-külön nem olvashatók, az eltérők közül mindig az olvasatba illeszkedőt kellett kiválasztani.

„[Az egész felirat így néz ki:

B Ö/R, N K M K-Ü-D • A J K • M I Z D S Ä • B D J : H U Z K-I • K C J : T-N F D R iCS
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30

hangzósítva:

BoR NeKeM KÜD • AJK • MIZeDeSÄ • BoDuJ : HUZ KI • KaCaJ : iTeN, FöDeRiCS

Mai nyelvünk szerint:

Bor nekem küld, ajk(a) mézédese bódulj, húz ki, (igyál) kacaj itten felderíts (felvidíts)

Eléggé archaikus hangzású, de magyarul jól érthető. Az ajka mézédese alatt a kulacs száját kellene érteni.^{12]}”

**

Talán most is járható lesz, ha Pletnyeva (P.) és Turcsanyinov (T.) egyező és eltérő karaktereit szintetizálva (váltogatva), kísérelem meg a feliratokat újra olvasni.

Elsősorban P. feliratára támaszkodnék (nem tudok róla, hogy lenne megfejtése), talán érdek nélkül másolta le amit látott.

Képe (Bakay 2004, 2: 95) oldaláról:

30 25 20 19 18 17 16 15 14 13 12 11 10 9 8 7 6 5 4 3 2 1

Alája átmásoltam előző írásom 13. jegyzetének képéből (nem ismétlem meg) T. jelsorát, és meg is jelöltem az eltéréket.

Υ X Y φ ϑ : J N S • S N N > : J X`Q • > D N N S M • S F > • S M S A S F
30 29 28 27 26 25 24 23 22 21 20 19 18 17 16 15 14 13 12 11 10 9 8 7 6 5 4 3 2 1

A két orosz jelsora így is különbözik 14 helyen, ezért Bajcsorov **D 8.** feliratát már figyelembe sem veszem.

Keressük meg először P. jelsora alapján az

- ismert egyező betűket, összevonásokat: ezek az 1. (¹B-¹R), a 3. (¹J-¹R-²K); a 4., 9., 23. ²K, az 5., 10. (¹D-²L), a 7. és 15. L, a 12. szólóként Z, de (²T-Z) és (²L-Z) is lehet (l. a D 19.-t). A 13. és 20. (N-¹D), csak szélességbeli eltérés van köztük, esetleg a 20. ¹D. Számíthatunk a 29. jegy két palatális változata közül a (²D-²s/²k-²V-²S-²k/²s) ligatúrára, úgyszintén a 30. karakter eddigi négy változata közül az (²L³-SZ)-²T összevonásra.

Egyezik, de meg kell határozni a 16. és 27. karaktert:

- A 16. jegy felső része nagyobb és nyitott, a „csepp alakú kör” az (n-sz-²m³) vagy (²m-sz-n³) és a (²v) összevonása, belsejében a rövid vonalú sz-el, mindez az Λ (²s) vagy a kislakú × (²d) jelen. Az (²m-sz-n³-²v-²d) ligatúrát választom.
- A 27. O (²m) jelen túlnyúlóan átmegy az (sz) jele, együtt az (²m-sz-n³) vagy (n-sz-²m³).

Az eltérő T. betűjeleket pirossal jelöltem meg:

- 2. [R] jel valójában az s alakú (¹k), a másik sorban a (²k).
- 6. [K-Ü-D] összevonás helyesen (¹k-i-n), az † (i) mellékjele a √ (¹k), fővonala az (n). A S jel lehet az (i-¹j/¹k), hiányosan a (¹k-i-¹k) ligatúra, próbáljuk ki őket.
- 8. [J] jel helyesen (¹j*), azaz (sz-¹j), a másiknál (¹b-¹r).
- 11. [I] meghatározása helytelen. P. karaktere: felül nyitott (²m) jelben a vízszintes vonalú (¹r). Szövegértő változata az (n-¹r-²m³) ligatúra, megjegyzem a farkincás (n) és az s alakú (¹k) jelre nemigen ügyeltek a másolók. T. jele az ismert (¹k-i/ü).
- 14. jel a szóló a ▷ (²k/g) vagy az D (¹s) rovásjel.
- 17. [D] helyesen (²d), T. jele a X + Γ (²j³-²d), ²j³ ≠ (²j³-sz), a -j- és -d- szára közös.
- 18. [J] jel helyesen (¹j³-sz), a másik sor rajza szerint (¹k).
- 19. [H] jel sem helytálló. P. jelében a λ (¹t) karakterét látom azzal a megjegyzéssel, hogy a fővonala a (¹k) jel, együtt a (¹k-¹t), T. rajza az L.
- T. 21. [Z] jelét az N + † (²l-z) ligatúrára javítom, P. jele egyezik a székely N (cs) betűvel.
- 22. [K-I] jel T-nél (¹k-i/ü), a másik átíráson hasonlít a 11.-re, de az (n) helyén † (¹k-¹r) ligatúra van, utána a hiányos alakú † (e/é) rovásjel látható, együtt a (¹k-¹r-e/é).

- 24. [C] is helytelen, azonos a 21.-el, míg T-nél mostani jelentése (²t-z) lesz.
- 25. [J-t] is javítom, megegyezik a 8.-al: (sz-¹j), a másik sorban a (¹k) látható.
- 26. [N-T] sem felel meg, valójában ez az < + > (n-¹d), a másik sorban az (L-¹d) összerovás.
- 28. jelre is helytelen a [D] megnevezés, egy új √ + † (¹j³-sz)-²v összevonást jelöl, a -v-kisalakú. Turcsanyinov karaktere a D 13. feliratról ismerős, alulról-felfelé (sz-¹v-¹j), míg felülről-lefelé 1 + 1 + ^w (¹m-sz-¹j), az utóbbi megfelel.

A meghatározott új és ismert betűk sorát felállítva kiderül, hogy külön-külön, vagy csak változtatva olvashatók-e:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
P. sora:	(¹ B- ¹ R)	¹ K	(¹ J- ¹ R- ² K)	² K	(¹ D- ² L)	(¹ K-I-N)	L	(SZ- ¹ J)	² K	¹ D- ² L	(N- ¹ R- ² M ³)	Z	¹ D	G L
T. sora:	(¹ B- ¹ R)	² K	(¹ J- ¹ R- ² K)	² K	(¹ D- ² L)	(I- ¹ J/ ¹ L- ¹ K)	L	¹ B- ¹ R	² K	¹ D- ² L	¹ K-I/Ü	Z	¹ D	¹ S L •

16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26				
P. sora:	(² M-SZ-N ³ - ² V- ² D)	² D	(¹ J ³ -SZ):	(¹ K- ¹ T)	¹ D	CS	(¹ K- ¹ R-É)	² K	CS	SZ- ¹ J	(N- ¹ D)			
T. sora:	(² M-SZ-N ³ - ² V- ² D)	(² J ³ - ² D)	¹ K	:	L	¹ D	(² L-Z)	¹ K-I/Ü	•	² K	(² T-Z)	¹ K	:	L- ¹ D

27	28	29	30	
P. sora:	(² M-SZ-N ³)	(¹ J ³ -SZ)- ² V	² D- ² K- ² V- ² S- ² K	(² L ³ -SZ)- ² T
T. sora:	(² M-SZ-N ³)	(¹ M-SZ- ¹ J)	² D- ² K- ² V- ² S- ² K	(² L ³ -SZ)- ² T

Az egy és kéthangú egy-szótagú gyökjelek hangzósítva:

P: Bu/Ra Ki/Já/R Kő Ki aD Lé K/I/Né ál/aSZ Jó Ki iD iL/öN uR Me/Ze Du/GuL iM
SZe/N/Ve/De/D SZ/iJ : Ki Tu/D CSö/Ka/R/É Ki/CSi SZá/Jo/N aD Mi SZü/Ne Vi/SZa áJ De
Ke/Vé/S Ké/SZü/L/T

T: Bo/R Kő Já/R Ki/Ké Da/L I/J oK/aL Bi/R Kü/D eL aK/I iZ/aD/oS Lá/M SZ/eN/Ve/D eJ De Ki :
áL Da/Lo/Z K/I • Kő/Tö/Z Ki : oL/D Mi SZü/Ne Má SZo/J De Ke/Vé/S Ké/SZü/L/T

Mai nyelvünk szerint Pletnyeva felirata:

**Búra kijár kell ki ad, lé kinél állasz jó, ki idd illón úr, meze dugul, ím szenveded szívj ki,
tudd, csó karéj kicsi szájon ad mi szünne, vissza állj, de kevés készült!**

Turcsanyinov felirata:

**Bor kell jár kiké dal, ily okkal bír küld el, aki izzadós lám szenved, ej de
ki áll daloz, ki kötöz ki old, mi szünne már szólj, de kevés készült!**

Cz-F. szótárból: MEZ fn; harm. szr. ~e, általában valamely testnek a burka, leple. ÍM (1) (felszólító, figyelmeztető) indulatszó. KARÉJ (3) (ka-ré-j) fn. Rövidebben karé, karéj. 5) szélesebb értelemben széle, pereme valaminek. MI (1) dolgot jelentő névmás. 1) Mint kérdő valamely dologról tudakozódik. EJ (1) isz, rosszallást fejez ki. MÁ (1)... divatozó tájszó, a szokottabb már helyett, a KE és LÁM lásd korábban.

A **Bor kijár kiké dal** alatt azt kell értenünk, hogy akik dalolnak azoknak megjár a bor. A **szívj ki**, annyi mint idd ki.

Némelyik jel, karakter azonosítása többféle értelmezést is felvethet. Kérdéses a 14. (n-sz) ligatúra (iZ/aD/oN áSZ) alakja, eddig az D (¹s) jeleként rögzült, (n-sz) értelemmel csak nyitott változata ismert, lásd az SE 14. felirat 11. D (n-sz) jelét. (Delibeli 2018) Külön kell szólni a J, J, † jelekről, amelyek talán csak a sekélyebb, mélyebb karcolatok láthatásbeli különbségei miatt térnek el.

Meglepő, de a két „eltérő” felirat magyarul külön-külön is jól érthető, *megérthető*, s olvasatukhoz nem volt szükség az eltérő jelek (szintetizáló) változtatására! Tiszteletben tartom az két orosz jelsorát, ezért nem is teszek kísérletet egy újabb, valószínűleg *alaptalan*, „egyesített” felírra.

Az *ómagyar* rovásjelek most is igazolták, hogy velük sem türk, sem más nyelven értelmesen olvasni *nem*-, *csak magyarul lehet!* Már az is beszédes, hogy e két novocserkaszki múzeumi kulacs »analóg a HAMPEL J. által közölt, egyik Horgos melletti sírmellékletből származóval.«⁴

Nem érdemtelen megidézni Millert, »aki szerint mindkét kulacsfelirat szorosan kapcsolódik a Majak fellegvár felirataihoz... Dél-Európa és Orkon akkor ismert rovásos ábécéjéhez, míg A. N Bernstam tagadja a majaki feliratokkal, és a magyar kincses karakterekkel való kapcsolatot.«

D 9. Kermen–Tolga feliratok

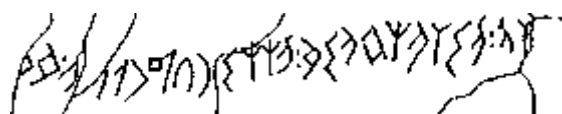
Ezekről a Don írások közé utolsónak sorolt bikakoponya feliratokról is írtam¹ már korábban. Újból átnézve indokolt is, a 3. oldalon közzétett szempontok szerinti átírása, javítása.

»1970-ben Eliszta városától keletre, Kermen–Tolga kirabolt kurgánjának ásásakor, I. V. Szinyicsina és U. E. Erdnyijev több kisebb-nagyobb darabra tört bikakoponya-töredéken, részben vagy egészben, 57 rováskarakteret találtak. Méretük: 0,9–1,4 és 2,4 cm között. Kora: 8–10. század. Kiadványok felsorolva. Olvasat nem ismert.¹⁰«

A *Szerző* négy töredékből összeállított rajzán háromsoros felirat látható, az alsó szabályosan-, a két felette lévő fejtetőn áll, feltehetően ezt más kéz más időben róhatta rá!

Kimásoltam és megszámoztam az **alsó**

és visszaállítva a két **felső** sort:

24 :22 20 18 16 14 12:11 9 8 6 4 3:2 1
23 21 19 17 15 13 10 7 5

felső sor: 18 16 14 12 10 8: 6: 5 4 3 2: 1
17 15 13 11 9 7
alsó sor: 6 5 4 3 2 1

Az előző feliratok levezetését most is mellőzöm, csak a megfejtéseket közlöm, hogy összevethető legyen az újjal:

„[Az **alsó sor** feliratának betűsora, balról-jobbra:⁷

²L ¹K-¹R-A/Á : ¹K-¹T ¹CS ²L A/Á-²T ²T-SZ-²L ²J-²R-O/U-¹R A/Á-N ¹CS ¹T :

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11
¹K-A/Á-¹R ²L-SZ ²J-SZ-O/E ¹CS N ¹D ¹N A/Á ¹J SZ [...] ¹K-¹T : ¹T A/Á
12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24

hangzósítva:

...iLiK-RÁ : KiT CSaLÁ-TiSZ-TeL JeR-URANi oCSuT :
KÁR LeSZ iJ-SZO oCSoN aDNÁ Jo SZá[ndé]KÁT : TÁn...

azaz

Il'ik rá : kit csaltál tisztel, jer uralni ocsút : kár lesz új(ily) szó, olcsón adná jó szá[ndé]kát : tán!

A **felső sor** feliratának felső betűsora:

¹M : ¹B ¹D ¹N ²M-N³ : ¹B ¹K-A/Á : ²L ¹K-A/Á r/I/Ü/ ¹CS N-E/É ²L A/Á-²T SZ-²T ²D ¹B-N ¹J-N
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18

...Má : BuD uNoM-én : BuKÁ : eL KÁr-ÜCS iNÉ iLA-TiSZTeD BAnJa-Né(d),

vagyis

...Má' : búd unom én : bukó : el kár, ücs innét illa, tiszted bánja né(d)...

Az „ücs”, annyi mint öcs, öcsém, az „illa” jelentése: fuss. (Cz-F) Mindkét felirat archaikus nyelvű. Hasonlóan a majaki feliratokhoz most is jobbra tanító, nevelő szándékú, szinte közmondásszerű szöveget olvashattunk.

Az alsó felirattöredék 5 egész és egy 6. részleges jelből áll.

Betűsora:

...O/U-SZ ¹T-¹R ¹K-¹T ¹CS A/Á-²T A/Á..., hangzósítva: ...USZiT-uRaKaT CSATÁ(ra)...

1 2 3 4 5 6

A felíratrészlet lehetséges olvasata: ...uszít urakat csatá(ra)...

**

Alsó felirat

Az ismert jelkaraktereket sorolom csak fel emlékeztetőül – a 3., 12., 22. (¹k-¹r), a 6. (L-¹r), (lásd a D. 13. felirat 12. jelét), a 11., 23. (L-¹d), a 13. (²t³-sz)-²t, de (²t³-sz)-²l is lehet –, újból meg kell határozni az alábbiakat:

- A 2. karakter hasonlít a D 14. felirat 9. (n-¹r-¹t) jeléhez, de úgy látom mellékvonala nem ér végig, akkor csak az (n-¹r) összevonása lesz.
- A 4. (cs) jel estén felmerülhet a jobbra döntött r\cs\ kapcsolat is, a 10. jelhez viszonyítva.

- A 7. [$(^2t^3-sz)^{-2}l$] betűsor most a $l + V (^2v-sz)$ karaktert jelenti, de bejöhethet a (^2l-sz) változat is.
- A 8. [$^2r-o/u-^1r$] betűsorban több vonalrész kétszer is fel lett használva, ma már másképpen pontosítom. A rovó a felül lévő $\diamond (^2k)$ jelet összevonta az alatta álló $\square (^2r)$ jellel, jobbról pedig hozzá illesztette az (sz) jelet, amit az alul kilógó vonalkával érzékeltet. A ligatúra átírt betűsora: $(sz-^2k-^2r)$, az $\setminus (sz)$ ez esetben nem döntött, értelmetlen is lenne.
- A 9. [$a/á-n$] helytelen, a mellékvonal az $\surd (^1r)$ jele, az $(n-^1r)$ összevonást jelöli.
- A 14. [$^2j-sz-e/o$] karaktert íveltnek véltem, ha valós is lenne az $(^1i/^1j-sz)$ nem illik a szövegbe. A jel közepén a hosszított vonalú (sz) áll, a kéttagú (^2v-sz) összevonása lesz.
- A 18. [1n] elavult jel, a rövid mellékjel a $(^1j-^2k)$ -t jelenti, megfelelhet esetleg a $(^1j-^1r-^2k)$ is.

Az átírtakkal a felírat betűsora, az ismertek *dőlten*:

$$\begin{array}{cccccccccccccccccccc}
 ^2L & (N-^1R) & : & (^1K-^1R) & r \setminus CS \setminus & ^2L & (L-^1R) & (^2V-SZ) & (SZ-^2K-^2R) & (N-^1R) & CS & (L-^1D) & : \\
 1 & 2 & & 3 & 4 & 5 & 6 & 7 & 8 & 9 & 10 & 11 & \\
 & & & (^1K-^1R) & (^2T^3-SZ)^{-2}T & (^2V-SZ) & CS & N \ ^1D & (^1J-^2K) & L \ ^1J & SZ & (^1K-^1R) & : & L-^1D & L \\
 & & & 12 & 13 & 14 & 15 & 16 & 17 & 18 & 19 & 20 & 21 & 22 & 23 & 24
 \end{array}$$

Az egy és kéthangú egy-szótagú gyökjelek hangzósítva:

üL/Né Rá : Ká/R ér CSa/Li Ló Rá/Ve/SZ SZe/Ké/Re/N uR CSa/Lo/Do :
 Ka/Ro/T éSZ Te Vi/SZa CSi/Ná/D uJ Ki ál/Ja SZo/Ka Rá : aL/ád Ál

Mai nyelvünk szerint:

**Ülné rá : kár ér, csali ló rávesz, szekéren úr csalódó :
 karót élsz te, vissza csináld, új kiállja, szokna rá : alád áll!**

Több karakter rajzi pontatlansága miatt felmerülhet a – 2. $(n-^1r-^1t)$, a 7. (^2l-sz) , a 13. $(^2t^3-sz)^{-2}l$ és a 15. $(^1j-^1r-^2k)$ – változatokkal egy másik olvasat:

$$\begin{array}{cccccccccccccccc}
 ^2L & (N-^1R-^1T) & : & ^1K-^1R & r \setminus CS \setminus & L & L-^1R & (^2L-SZ) & SZ-^2K-^2R & N-^1R & CS & L-^1D & : \\
 & 2 & & & & & & 7 & & & & & \\
 ^1K-^1R & (^2T^3-SZ)^{-2}L & ^2V-SZ & CS & N \ ^1D & (^1J-^1R-^2K) & L \ ^1J & SZ & ^1K-^1R & : & L-^1D & L \\
 & 13 & & & & 18 & & & & & & &
 \end{array}$$

Hangzósítva

üL/Né Rá iT : Ká/R ér CSa/Li Lo/Ru Le/SZá/SZ öK/öR/öN uR CSa/Lo/Do :
 oK Rá Le/SZ iT Vi/SZa CSi/Ná/D uJ/Ra Kö Lo Jó SZo aK/oR : aL/ád Ál
 azaz

**Ülné rá itt : kár ér, csali lóról leszállsz, ökrön úr csalódó :
 ok rá lesz itt, vissza csináld, újra kell ló, jó szó, akkor : alád áll!**

A **karót élsz** szóhasználat arra vonatkozik, hogy lovas létedre szekéren úgy érzed magad, mintha karón ülnél. Az **új kiállja**, az új ló kiállna téged, s meg is szokna. Az ökrön hangvesztéssel **ökrön** vagy ökrén.

A két felírat értelme közel áll egymáshoz, ami nem csoda hiszen Cz–F rég felfedezte már, hogy „kapcsolat van a gyök hangszerkezete és alapjelentése között.”

Felső két töredék felírat:

Most is csak az ismert (szólók nélküli) karaktereket sorolom fel emlékeztetőül – felső: 4. $(^1j-^1r-^2k)$, az 5. $(^2m-e/o)$, a 7. $(^1k-^1r)$, a 9. $(n-^1r)$, a 12. $(n-e/é)$, a 14. $(L-^1r)$, a 16. $(^2t^3-sz)^{-2}l$, a 17. $(n-^1b)$, és a 18. $(n-^1j)$; az Alsó: 2. $(L-^1d)$, a 3. $(^1k-^1r)$, 4. $(^2l^3-sz)^{-2}t$, az 5. $(L-^1r)$ – a többit újból meg kell határozni:

- Az 1. jel nagyalakú $\Lambda (^2s)$ betűjének csúcsában a kivalakú (^2v) vagy (^2k) állhat, ami a $v + \Lambda (^2s-^2v)$ vagy $\diamond + \Lambda (^2s-^2k)$ összevonása, lásd a D 2. Majak-2 felírat 3. karakterét. Nem zárható ki pontatlan másolás esetén a $\hat{\Lambda} (^1d-^2l)$ karakter sem.
- A 10. (három hangú) döntött γ jelet az $r \setminus ^2t \setminus$ kapcsolatként használom fel.
- Hasonló állású a 11. $r \setminus cs \setminus$ is.
- A 15. jegy megegyezhet az első $(^2s-^2v)$ jeggyel.

Az átírt **Felső betűsor**, az ismertek *dőlten*:

...(1D-2L) : 1B 1D 1J-1R-2K (2M-E/O) : 1B 1K-1R :
 1 2 3 4 5 6 7
 2L N-1R r\2T\ r\CS\ N-É 2L L-1R 2S-2V (2T3-SZ)-2L N-1B N-1J
 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18

Az egy és kéthangú egy-szótagú gyökjelek hangzósítva:

...D eL : Bo/Di oJ uR Ki eM/E : Bi/Ká/Ra :

üL/Ne Rá ör/üt ér/CSé éN/É/L Lo/Ru eS/Ve eSZ/Te/Le/N Bá/N/Ja...

Mai nyelvünk szerint:

Hidd el : bodi(bolond) oly úr ki eme : bikára :

ülne rá, örült értsél, élnél lóról esve, esztelen bánja!

Magyarázatul a Cz-F. szótárból: BODI (2) A bolond szónak kicsinyített, s némileg kíméletesebb változata. EME (2) (em-e) ~ lásd emez mutató névmás.

Az **alsó** töredék átírt jegyei:

- Az 1. [o/u-sz] karaktert, javítom az $\zeta + \grave{\imath}$ (1i-n³) összevonásra.
- A 6. részleges [a/á] jel nem túlélő, kiegészítve lehetne az L és a döntött r²j\ is próbaképpen.

Az alsó töredék átírt betűsora:

(1I-N³) L-1D 1K-1R (2L³-SZ)-2T L-1R r²J; hangzósítva: ...I/N/Lo/Do Ki Ro/SZu üL/Té Lo/Ra ri/J
 1 2 3 4 5 6

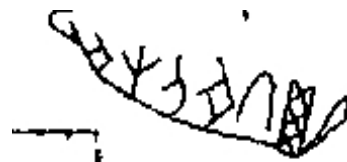
Azaz mai nyelvünk szerint: **Kínlódó, ki rosszul ülté lóra, ríj!**

Előállhat egy másik olvasat is a 6. (L) jellel:

...I/N Lo/D Ki/Rá ÜT/SZ Le áL áR/uL, azaz **Kín lovad, ki rá ütsz le áll, árul!**

A *Szerző* saját rajza alatt bemutatja: U. E. Erdnyijev D 9/a–D 9/j-ig jelölt, különböző állású töredékeit is. Kimásoltam az előző változatát, és még két Kizlaszov által nem közölt ábrarészst:

Az első jel most csak egy szóló \cap (1d), de áll előtte egy összetett alakú, két paralel között három egymás alatti X jel. Hasonlít a D 13. Felirat felső 22. jeléhez, ezt is hasonlóan sorolom: $\varkappa + \chi + \mathfrak{F} + \lambda + \mathfrak{1}$ (1b-1t-z-2d-h), a -b- és -t- fővonala közös. A 4. jel a $\mathfrak{1} + \mathfrak{1} + \mathfrak{V}$ (2v-sz-2t).

A felirat betűsora: (1B-1T-Z-2D-H) 1D L-1D 1K-1R (2V-SZ-2T) L-1R L
 (0) 1 2 3 4 5 6

Hangzósítva: Bo/Ta üZ/öD Ha/D Lá/D Ká/R Ve/SZ/Tö Lo uR/aL

Bottal üzöd hadd, lád kár vesztő, ló ural!

A két másik feliratrészt javítva közlöm:

A 3. függőleges ligatúra: a 8 (g) felső része alatt az ovális (2m) jellel a (g-2m) összevonását jelenti. Az utána levő, alul nyitott (2m) belsejében a kisalakú \times (2d) látható, jelentésük: (n-2d-2m³).

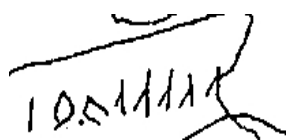
A feliratrészt lehetséges betűsora:

...N-1B N : (G-2M) (N-2D-2M³) 1J-1R-2K,

Hangzósítva: ...N/Ba/N : éG/eM ün/öD iM uJ/Ra Kö, azaz

Kínban engem ülnöd ím(ni) újra kell!

Az utolsó feliratsor első öt karaktere szinte rébuszosan egyforma:

Az öt jelet az λ (sz-1t) ligatúrának tartom, a mellékjelek nagyrészt középről indulnak. A következő, a közép-ázsiai SE. Feliratok gyakori $\pi = \bar{\cdot} + \cap$ (o/u-1r) karaktere (Delibeli 2018), balra döntve jelentése: (o/u-1r-sz), nem sz\o/u-1r\ . Utána áll az $\zeta + \mathfrak{1}$ (n-1j-n³) összevonásban az első jel nagyobb.

A felirat átírt betűsora tagolva:

...(SZ¹-T) • SZ⁻¹T • SZ⁻¹T • SZ⁻¹T • SZ⁻¹T • (O⁻¹R-SZ) • (N⁻¹J-N³) • SZ

Hangzósítva:

...SZ áT áSZ oT SZo/T áSZ uT/aSZ To/Ra SZá/N/J/oN SZo!

Mai nyelvünk szerint:

Árulsz, át állsz, ott szót állsz, utalsz torra, szánjon szó!

Cz–F: TOR (2) fn. vendégség, lakoma; különösebben akik az utolsó tisztességtételnél jelen vannak. ÍM (1) indulatszó, gyökeleme az i, ím figyelmeztetésként. **A szót állsz** jelentése, betartod amit ígértél.

A csontfeliratot veláris (mély) szótagú gyökjelekkel hangzósítottam, de nem zárható ki magas hangrendű magánhangzó(k) beiktatásával más olvasat. (áT áSZ ~ áT üSZ).

Azt hiszem ez a felirat vonatkozik az előzőkre is, az ökrön csalódóra, az eszetlen bikára ülőre, a kínnal lovaglóra, s talán az sem kizárt, hogy valójában kétértelmű. Toron emlékeznek rád ki átültél, és arról is akit megültél, s most meg is eszik.

Az sem egyértelmű, hogy a koponyacsont ököre vagy bikáé volt-e?

Nincs is más hátra, minthogy visszanézzük ezen feliratok igazolt, újabb rovás/betű jeleit:

- A **(cs)** rovásjelére az első részben a D 13. Majak-10 felirat (Kizlaszov átírás, felső sorának 10. hiányos jeléből még feltételesen) szövegértelem alapján következtettem. A **D 8.**-as kulacsfelirat 21. és 24. jele Pletnyeva rajzán már egyértelműen a székely **Ŧ (cs)** alakú! Így igazolást is nyert, hogy a rovásjel már korábbról ismert volt, az ábécébe véglegesen felvehető.
- További új rovásjel: az **⊠ (²r)**, a **Œ (H)**, valamint az **Ŋ (o/u)** kéthangú magánhangzó jel.
- Törölni kell a korábbi *ómagyar* Don ábécé jelek¹ közül a mostani feliratok:

Œ (¹b), Ŧ (c), ϕ (f), ↓ (¹j), ∫ (¹r) jegyeit.

Az első rész, Majak vára 33 rovásjelét, kiegészíthetjük a három újabbal, és le is zárhatjuk az *ómagyar* Don feliratok jeleit.

Kaposvár 2022. 12. 09.

Delibeli József
okl. építőmérnök